

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ Community Participatory Management in Temple Management as a Learning Center.

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร)¹

Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro)

สมศักดิ์ บุญปู, Somsak Boonpoo²

พระมหาญาณวัฒน์ อติวฑฒโน, Phramaha Yannawat Thitavaddhano³

E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

Received: October 18, 2022 Revised: April 11, 2023

Accepted: April 11, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยวดทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการรับ

¹ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Buddhist Educational Administration Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Buddhist Educational Administration Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Buddhist Educational Administration Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ประโยชน์ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการวัด, แหล่งเรียนรู้

Abstract

The objective of this research was to study the community participatory management in temple management as a learning center. It was a mixed research methodology with quantitative research asking a sample of 400 people. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research was conducted by interviewing 8 experts and 9 focus group discussions using content analysis. The results showed that the community participatory management for driving the temple to be a sustainable learning resource in all 5 aspects, in total was at a high level, i.e., participation in mutual benefit, participation in brainstorming, participation in action, participation in planning, and participation in monitoring and evaluation.

Keywords : Community Participatory Management, Temple Management, Learning Resources

1. บทนำ

การพัฒนาคนของการศึกษาไทยเป็นลำดับมาจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้พื้นฐานชีวิตเกิดจากบ้านคือคนในครอบครัว ในชุมชนท้องถิ่นและจากวัดคือพระสงฆ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอาชีพให้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อ่านออกเขียนได้สร้างมโนสำนึกความดีงาม จรรยาบรรณ พัฒนาการเป็นไปตามวัยสามารถอยู่ในสังคมและประกอบสัมมาอาชีพอย่างมีความสุขยั่งยืนสืบทอดยาวนาน การศึกษายุคนั้นจึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การเปลี่ยนแปลงการศึกษาเป็นไปตามยุคสมัยโลกที่กว้างใหญ่ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ภาพของเชื้อชาติศาสนาระหว่างกันของนานาประเทศเกิดขึ้นได้ยากอันเนื่องจากการสื่อสารด้านภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ระบบโรงเรียนจึงเกิดขึ้นตามแนวทฤษฎีการบริหารการศึกษาแบบตะวันตก โรงเรียนกลายเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาให้กับชุมชนแทนวัดและบ้าน เป็นสถาบันการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่แตกต่างจากที่เคยเป็น และการแบ่งบทบาทหน้าที่ทางสังคมของ 3 สถาบันหลักดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมชีวิต

คนไทยเปลี่ยนไป สัมพันธภาพระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนกลายเป็นโลกที่กว้างใหญ่ การเกี่ยวเนื่องอาหารระหว่างกันดูเหมือนจะขาดหายไป เกิดวิกฤตชีวิตของคนในสังคมไทย เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เลวร้าย นักบริหารการศึกษาและนักวิชาการการศึกษาไทยต่างรวมตัวกันเพื่อสร้างกรอบแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษา คือการให้ชุมชนท้องถิ่นและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยถือว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สร้างวงจรการบริหารและการพัฒนาคนให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีความเชื่อว่าบ้านและวัดเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญเช่นเดียวกับโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาคน การพัฒนาคนของบ้านกับวัดนั้นเน้นการปฏิบัติในเรื่องความเป็นคนไทยและคุณธรรมนำความรู้เสริมจากที่โรงเรียนสร้างพื้นฐาน⁴

วัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์เป็นที่บำเพ็ญบุญกุศลของอุบาสกอุบาสิกาฯลฯ วัดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งชาวพุทธนิยมสร้างวัดและมีการพัฒนาวัดไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรเพื่อปฏิบัติธรรมเรียกว่าสายปฏิบัติตรงกันข้ามกับสายแรกที่เรียกว่าสายปริยัติในปัจจุบันการสร้างวัดการพัฒนาวัดมีมากขึ้นทุกปี ทั้งนี้ เพราะประชาชนชุมชนมีจำนวนมากขึ้นอีกทั้งประชาชนก็นิยมเข้าวัดมากขึ้นซึ่งมีมากมายหลายลักษณะตามวิวัฒนาการของโลกอย่างไรก็ดีวัดทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเจ้าอาวาสเองซึ่งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการบริหารวัดวัดจะเจริญรุ่งเรืองจะเสื่อมจะทรก้อยู่ที่ท่านเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาหลายด้านทั้งตนเองผู้ใต้บังคับบัญชาคือพระภิกษุสามเณรในวัดรูปแบบการบริหารวัด การจัดองค์กรในวัดการวางรูปแบบแผนผังวัด เสนาสนะการจัดภูมิทัศน์ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามสะอาดตาสะอาดใจแก่ผู้พบเห็น จนกระทั่งบุคลากรภายในวัด การพัฒนาวัดตามรูปแบบดังกล่าวทั้งคณะสงฆ์และราชการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีนโยบายในการพัฒนาวัดแนะนำเจ้าอาวาสตลอดมา จนกระทั่งมีวัดจำนวนมากที่ได้ปฏิบัติไปบ้างแล้วสามารถยกฐานะของวัดให้สูงขึ้นเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นและวัดพระอารามหลวงอันนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องวัดจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงตามบทบาทความรับผิดชอบที่กำหนดไว้และปรับปรุงให้ดีขึ้น⁵

⁴ ชนะ สุ่มมาตย์. (2565). บ้าน วัด โรงเรียน:ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม..วงจรการพัฒนาคนที่ยั่งยืน.

Retrieved from <https://www.gotoknow.org/posts/131651>

⁵ สำนักงานพระพุทธศาสนา, ข้อมูลพื้นฐาน ปี 2551, อ้างใน พระปลัดโฆสิต คงแทนและคณะ “รูปแบบการจัดการศึกษาของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน”, **คุณวินิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2558).

ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นวัดยังเป็นสถานที่ทำบุญในโอกาสต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ, ชาวพุทธซึ่งในปัจจุบันขาดความสามัคคี ของคนไทยในระบบการปกครองที่มีการปฏิรูปกันในปัจจุบัน แม้ว่าบทบาทของวัดและพระสงฆ์จะลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้น วัดและ พระสงฆ์ก็ยังมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่ พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรม คำสั่ง สอน และยังมีฐานะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน⁶ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น วัดยังถือเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็น เวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสู่การะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน ปฏิบัติบูชา จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะขอพร และยังสามารถสร้างเสริมของความสามัคคีเป็นหนึ่งในอันเดียวกันสร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นทำให้จิตใจผ่องใส โดยจะเห็นได้ว่า "วัด" (Temple) เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็น ถึงอารยธรรม และยังสะท้อนไปถึงร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืน (Harmony) ระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะการผสมกลมกลืน การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความสงบความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อของท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจ และมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย⁷

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

⁶ กรมการศาสนา, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, 2557), หน้า 23.

⁷ กรมการศาสนา, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, หน้า 23.

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน จากแหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis 2) แจกแบบสอบถามประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 รูป/คน จากแหล่งข้อมูล : ประชาชนและพระภิกษุสงฆ์จำนวน 400 รูป/คน เครื่องมือ : แบบสอบถาม การวิเคราะห์ : ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) สัมภาษณ์ กลุ่มเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน จำนวน 8 รูป/คน จากแหล่งข้อมูล : กลุ่มเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis 4) สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 4 รูป/คน และกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้นำทางพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน จากแหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ / นักวิชาการ / กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้นำทางพุทธศาสนา จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือ : คู่มือการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ประชากร คือ วัดในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 187 วัด⁸ โดยมีประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,246,000 คน⁹ **กลุ่มตัวอย่าง** ในการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัดในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 187 วัด ประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,246,000 คน ว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% และทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random sampling) ด้วยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รูป/คน¹⁰

⁸ ทะเบียนวัดในประเทศไทย, [ออนไลน์วันที่ 2 พฤษภาคม 2564], Retrieved from http://www.thammapedia.com/ceremonial/watthai_bypak.htm

⁹ วิกิพีเดีย, จังหวัดนนทบุรี, <https://th.wikipedia.org/> [ออนไลน์วันที่ 23 สิงหาคม 2564]

¹⁰ บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. (กรุงเทพมหานคร : สุริยาสานส์, 2543), หน้า 43.

4. สรุปผลการวิจัย

1.การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีส่วนร่วมการรับประโยชน์ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผลตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้าน

n = 400

	ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด	4.13	0.71	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน	4.08	0.85	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ	4.12	0.88	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล	4.07	0.79	มาก
5	ด้านการมีส่วนร่วมการรับประโยชน์ร่วมกัน	4.16	0.67	มาก
	รวม	4.11	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีส่วนร่วมการรับประโยชน์ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผลตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ ชุมชนมีอิสระทางความคิดในการเข้าถึงข้อมูล วัดให้ชุมชนได้รับ

รู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และชุมชนมีการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ชุมชนมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ

2. ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ วัดตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดวิธีติดตามประเมินผล และชุมชนมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในกระบวนการจัดวางแผนงาน โครงการ และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ วัดจัดอันดับความสำคัญของการปฏิบัติงาน

3. ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ ร่วมจัดหรือปรับปรุงในระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร และร่วมลงมือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัดในชุมชน และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

4. ด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ มีส่วนร่วมในการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและ วัดอุทิศงบประมาณน้อยเพียงใด ร่วมการติดตามประเมินผลการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลติดตามผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันกับวัดและข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ชุมชนร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา

5. ด้านการมีส่วนร่วมการรับประโยชน์ร่วมกัน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางบวกและลบในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ชุมชนได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ในพื้นที่เท่าเทียมกัน และชุมชนได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง เช่น รูปแบบวัตถุ ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ผลประโยชน์สร้างความสุขสบาย ความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

5. การอภิปรายผล

ผู้วิจัย พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้

เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีส่วนร่วมการรับประโยชน์ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมการระดมความคิด ด้านการมีส่วนร่วมการลงมือทำ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง ชุมชนมีอิสระทางความคิดในการเข้าถึงข้อมูล วัดให้ชุมชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และชุมชนมีการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด วัดตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดวิธีติดตามประเมินผล และชุมชนมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในกระบวนการจัดวางแผนงาน โครงการร่วมจัดหรือปรับปรุงในระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร และร่วมลงมือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัดในชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมาย และ วัดอุปสรรคมีน้อยเพียงใด ร่วมการติดตามประเมินผลการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลติดตามผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันกับวัด ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางบวกและลบในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ชุมชนได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ในพื้นที่เท่าเทียมกัน และชุมชนได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง เช่น รูปแบบวัด ผลิตภัณท์ เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิพงศ์ บุญผดุง** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก” ผลการวิจัยพบว่าด้านการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีปริมาณจำกัด ไม่ทันสมัย และอยู่ในสภาพไม่พร้อมใช้งาน การใช้ และการติดตามผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง และขาดงบประมาณ ในการสนับสนุน หรือพัฒนาทำให้แหล่งเรียนรู้มีวัสดุและอุปกรณ์ เพียงพอ ความต้องการ ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมีความทันสมัย พัฒนาการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนโครงการและเพียงพอ ได้แก่ พัฒนาการจัดการ และการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรและการให้บริการ ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้มีภาระงานอื่นต้องรับผิดชอบ และครูผู้รับผิดชอบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมแหล่งการเรียนรู้ใหม่ ๆ¹¹

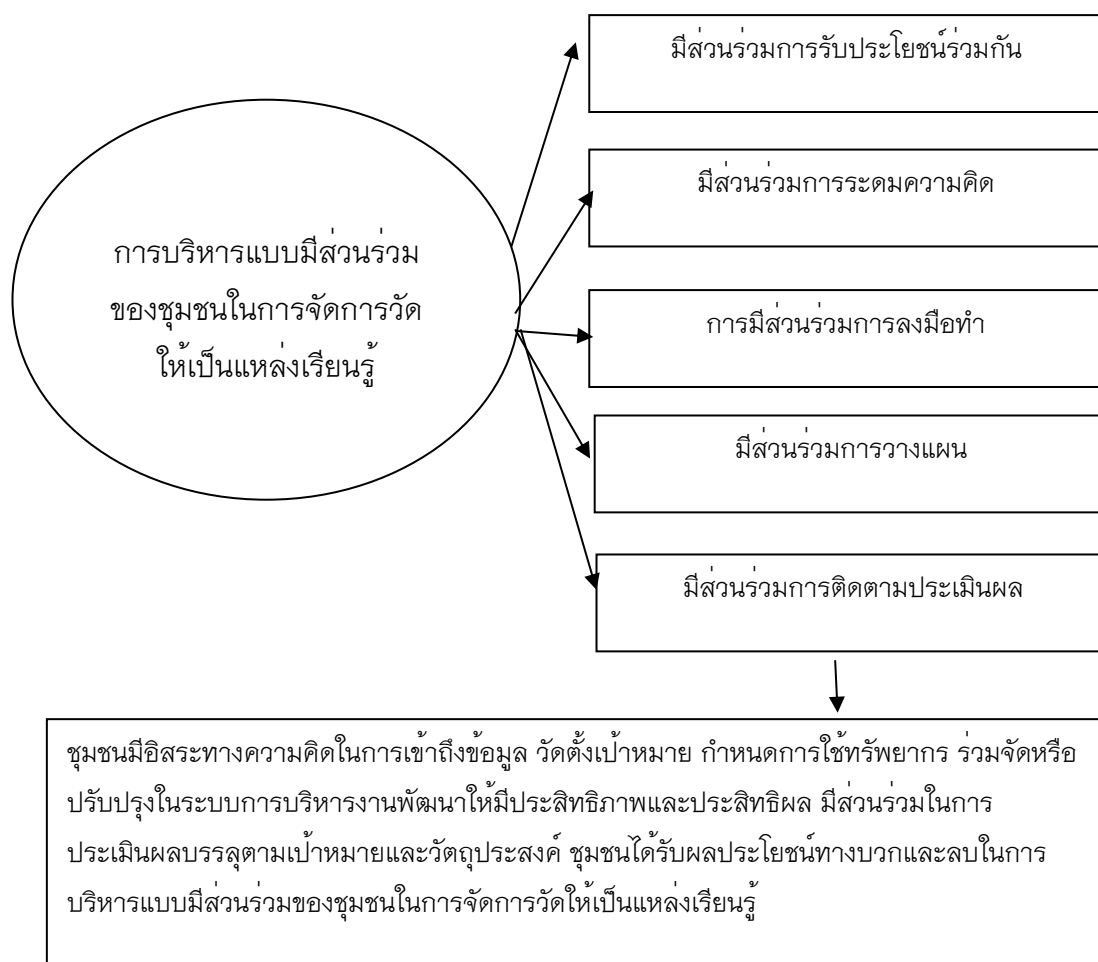
และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิระพน ภาณุรักษ์และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษา รูปแบบการเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นออนไลน์ เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาแหล่งการ

¹¹ สุทธิพงศ์ บุญผดุง, “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก”, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), บทคัดย่อ.

เรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นออนไลน์ เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการฝึกปฏิบัติของทุกกลุ่ม โดยรวมเท่ากับ 99.203 ผลการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมมีคะแนนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนเกณฑ์ร้อยละ 804 ผลการประเมินคุณภาพเว็บไซต์แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินสื่ออิเล็กทรอนิกส์นำเสนอองค์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมิน ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการ ติดตามการเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ มีผลด้านการยอมรับและใช้เทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด¹²

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

¹²วีระพน ภาณุรักษ์และคณะ, “รูปแบบการเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม”, (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2559), หน้า 35

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์.
- เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2539). **เมืองไทยในความใฝ่ฝันของนักคิดอาวุโส**. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ]. 2539. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิตานันท์ มลิทอง. (2540). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- คำสอนพอ. (2549). **ประมวลพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). **จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถาวร สารวิทย์. (2523). **การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม**, (พิษณุโลก : แพนก. เอกสารการพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก.
- ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ. รศ.ดร. (2557). **คู่มือการพัฒนาวิชาชีพครู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2550). **การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. แห่งชาติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). **ความคิด แหล่งสำคัญของการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2530). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2548). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: แฮาส์ ออฟเคอร์มีส์.
- พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. (2540). **แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร:เดอะบุคส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ต้นบรรจง. (ม.ป.ท.). **เทคโนโลยีในการผลิตสื่อการสอนคณิตศาสตร์** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

ระวีวรรณ ศรีครามครัน. (2543). **เทคนิคการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วันเพ็ญ จันทร์เจริญ. (2542). **การเรียนรู้การสอนปัจจุบัน**. สกลนคร: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ
สกลนคร.

สุนันท์ ภูมิเวทย์. (2544). **การออกแบบการสอน Instructional design**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุวิทย์ มูลคำ. (2541). **ครบเครื่องเรื่องวิทยาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา. **วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์**
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 5 (3). 26-27

